

Collegial-Tidende

for

Danmark og Norge.

Med kongeligt allernaadigst Privilegium.

Nr. 5.

Den 3 Februar 1798.

Offentlige Foranstaltninger.

Om Pesten. (Fortsættelse.)

Efter det i sidste Numer Anførte tilskrev Cancelliet under 7 Oct. Stiftamtmanden i Christiansands Stift, at der, saavel i Christiansand, som paa ethvert andet Sted i det ham anbetroede Stift, hvor det ansees nødvendigt, og Indretningen findes gjørlig, skulde ned sættes Sundheds- eller Quarantaine-Commissioner, hvoraf enhver udenfor Christiansand skulde bestaae af en Magistratsperson, en Læge, og een eller to Borgere, helst Koffardi-Capitainer, som have faret paa Middelhavet, og derved kjende Noget til Quarantaine-Anstalter. Den i Christiansand skulde derimod bestaae af følgende Medlemmer: Stiftamtmanden, Commandanten, Oberlofsen, Physicus, een af Magistraten, som Stiftamtmanden havde at udnævne, og en Borger af Byen, hvilken ligeledes udnævnedes af Stiftamtmanden, og, om muligt, maatte have været Koffardi-Capitain i Middels-

del.

delhavet. Disse Commissioner (den sidste undtagen, til hvis Lemmer særskilt kongelig Befaling afgik,) havde Stiftamtmanden at anordne, for saavidt de ham underlagte Jurisdictioner vedkomme; og for saavidt lige eller analoge Indretninger fandtes nødvendige i de Ladesteder og Udhavne, som ligge under Amtene i Stiftet, da ogsaa derom at overlægge det Fornødne med vedkommende Amtmænd, som vare bemyndigede til, foreløbigen at søge den fornødne Anstalt efter ethvert Steds locale Betskaffenhed.

Enhver af de Commissioner, som nedsattes, skulde instrueres efter Rescriptet, og, naar noget Skib maatte vorde lagt under Quarantaine, skulde de derom strax gjøre Indberetning til Quarantaine-Commissionen i Kjøbenhavn, paa det man ej her skulde være uvidende om, hvad der foregik i denne for Landet saa vigtige Sag.

Under samme Dato afgik Breve af lige Indhold til Stiftamtmandene i Aggershuus, Bergens og Trondhjemis Stifter, med Tillæg for Quarantaine-Commissionerne i de tvende sidste Stifter, at de skulde søge Vejledning hos Quarantaine-Commissionen i Christianssand, og dersfra forvente de fornødne Resolutioner.

Ligeledes bleve under s. D. samtlige Amtmænd i Norge (Christians og Hedemarkens, samt Nordlandenes og Finnmarkens, saavel som de under Stifterne hen-

lagte

lagte Ninter undtagne) underrettede om de anordnede Quarantaine-Commissioner, og anmodede, for saavide Ladestederne og Udhavnene vedkomme, efter Aftale med vedkommende Stiftamtmand, paa ethvert Sted, hvor det maatte ansees fornødent, at foranstalte en lige eller analog Indretning efter den locale Beskaffenhed.

Under 5 Oct. blev Stiftamtmanden i Aarhus Stift ligeledes tilskrevet om i Aarhus og Randers at indrette ligedanne Quarantaine-Commissioner, der til Quarantaine-Commissionen i Kjøbenhavn havde at indberette, hvad der maatte indløbe, og maatte henvende sig til denne, om de agtede nogen ny Bestemmelse i denne Sag nødvendig. Under samme Dato tilskrives Stiftamtmandene i Aalborg, Ribe og Thyens Stifter, og Amtmanden over Vejle Amt, om ligedanne Commissioners Indretning i Aalborg, Ribe, Nyborg og Fredericia.

Under samme Dato tilmaandede Cancelliet det kongelige Admiralitets- og Commissariats-Collegium de seje de Anstalter ved et Brev af følgende væsentlige Indhold: Da Smitten af et med Pest besøgt Skib, de gjorde Foranstaltninger uagtet, letteligen kunde indbringes i Landet ved de Lotser, som af samme tilkaldes i Søen, saa anmodes Admiralitetet om, at give Oberlotserne Befaling, at indstruere alle Lots-Oldermand i deres Districter, saa de tilkjendegive Lotserne, at disse, om de træffe Skibe med sygt Mandskab, eller som komme fra

Mids

Middelhavet, og ej have Sundheds-Passe, eller ikke have været fri for Besøg af Kapere i Middelhavet, og derfor kunne ansees mistænkelige, maatte, naar de, efterat have fra Zollen indhentet Rundskab om Skibets Tilstand sandt Vejret saa godt, at Skibet kunde indløses, ved at følge det med deres Baad, fritages for at gaae ombord paa Skibet. Udsfordrede derimod Omstændighederne det, da skulde de uvegerligen gaae ombord i samme, og derefter forblive i Quarantaine med Skibet, hvorfor da Løsen af dette skulde gives Erstatning.

Gik Skibet igjen til Søes, uden at have udholdt Quarantaine, skulde Løsen, naar han gik i Land, lade affides fra den anden Mand i sin Baad, og ikke strax gaae ind i noget Huus, men udenfor lade sig bringe andre Klæder, afklæde sig reent, og derefter isøre sig de rene Klæder, men først vaske sig, inden han klædte sig paa, og selv dyppe de afdragne Klæder i Strandvand, samt ruge dem med Enebær eller Svovel, inden de bringes i noget Huus.

Fremdeles maatte Løserne tilkjendegives, at naar de kom til et saadant mistænkeligt Skib, som burde holde Quarantaine, maatte Capitainen eller Skipperen strax advares om at hejse Sjov fra Toppen, og derefter havde de at bringe det til nærmeste Søstad, (om det endog var, eller havde været, nødt til at søge en Ud-
havn) efterdi der havdes bedst Opsigt og Bistand, men helst, naar Omstændighederne tillode det, til Christian-
sand,

sand, da der er Garnison og Læge, og de bedste Anstalter der kunne ske til den saa fornødne Forsigtighed. Naar Skibet indkom der, skulde det legges i den østre Havn (eller Hullet), som til den Ende maatte holdes ryddelig og fri for oplagte Skibe.

Endeligen maatte det og betydes Lotserne fra Dva-legrundene og fra Stæderne eller Kysterne, at de ej gik ombord paa noget Skib, førend de havde udspurgt dets Tilstand, og om de kunde være uden Fare for Smitte; men naar de vare komne ombord paa et Skib, som var mistænkt, eller havde Syge, da skulde de forblive i Quarantaine paa samme, og tillige advare Skipperen, at han ikke tillod nogen at komme ombord, før Sundheds-Commissionen paa vedkommende Sted havde tilladt Communication med Land.

Under samme Dato underrettede Cancelliet General-Toldkammeret om de skeete Foranstaltninger, med følgende Tillæg: Da man holder for, at Tolderne meget kunne bidrage til at lette Endeel af det Besøledes Gverksættelse, saa anmodes General-Toldkammeret om, at beordre disse Embedsmænd, at gaae tilhaande og være behjælpelige ved de Foranstaltninger, som de nedsatte Quarantaine-Commissioner maatte finde fornødne ved de smaa Toldsteder.

(Fortsættelsen følger.)

Formændene for Oprettelsen af Bøndesfrihedens Mindesmærke, Kammerherre Suhm, Conferenceraad

C. Col-

E. Colbjørnsen, Etatsraad O. Malling, samt Justitsraaderne Tønder Lund, Fabricius og Abildgaard tilmældte Cancelliet under 6 Nov. f. A., at bemældte Mindesmærke nu var færdigt, og overleveredes det Offentlige, og henstillede, i Overeensstemmelse med den kongelige Resolution af 19 Aug. 1791, at Generalitetet og Kjøbenhavns Magistrat maatte blive tilfærevne, hlint om den befalede Bagts Ansættelse ved Monumentet om Dagen, og denne, om ikke Opsyn dermed om Matten kunde føres af Bægterne, samt om det ikke maatte findes anstændigt og gavnsligt, at de i Jernglitteret indrettede tvende Lygter holdes tændte. Under 14 næstefter tilskrev Cancelliet i denne Anledning Generalitetet og Kjøbenhavns Magistrat, hvilke begge have foranstaltet det Omhandlede; og har Magistraten tillige mældt, at det, efter dennes Brevvevling med Stadens 32 Mand, er vedtaget, at dette Mindesmærke for Fremtiden vedliges holdes paa Stadens Bekostning.

Anledningen til dette Mindesmærkes Oprettelse, hvorved Omkostningerne omtrent have beløbet sig til 13,000 Rdlr., troe Udgifterne ej vidtløstigen at burde kundgjøre, da de mene det for hver dansk Borger tilfulde bekkendt, at Mindet rejstes af Erkjendtlighed for den landsfaderlige Velgjerning, hvorved den danske Bonde, der før var bunden til Fodestavn, og derved ofte underkastet ublid villkaarlig Behandling, fritoges for denne Tvang, og igjen indsattes i en af sine medfødte Menneskerettigheder.

Under 27 Jan. d. A. ere samtlige forhen varende Laugmænd i Norge tilskrevne, at aflevere Laugtings-Archiverne til vedkommende Stifts-Overretter, som ligeledes ere tilskrevne at modtage samme.

Forgivning.

Under 24 Jan. d. A. har det behaget Hans Majestæt allernaadigst at resolvere: at, naar nogen Mands- eller Qvindes-Person, der har begaaet Lejermaal, siden efter gifter sig, maa al Action imod den Skyldige, i Betragtning af det indgangne Egtteskab, bortfalde; denne Resolution er ved Circulair-Skrivelse fra Cancelliet under Dags Dato bekjendtgjort samtlige Øvrigheder i Danmark og Norge.

Under 26 s. M. er igjennem det tydske Cancellie udkommet et Patent om Brugen af den nye Niesvig-holsteenske Kirke-Agende, i hvilket Kongen yttre, at endstjønt Mænd af prøvet Indsigt og Retsskaffenhed have forfattet Agenden, og sammes Brug af Kongen er befalet indført, som hensigtsmæssig til at befordre sand Gudsbørfelse, tillades det alligevel de Menigheder, der mere ynede den hidtil brugte Liturgie, at beholde denne, naar de tilkjendegive Øvrigheden det paa sammelig og lovmæssig Maade.

Justitsag.

Niels Mortensen Strandmand af Agersøe under Vester-Flakkebjerg Herred i Sjælland, er, for intenderet Drab paa sin Kone, Bobil Iversdatter, saavel ved Højesterets Dom den 1 Nov. 1797, som ved de foregaaende Hjem- og Landstingsdomme, tilfunden, at have forbrudt sit Liv m. v. Af Højesterets Indberetning om Sagen erfares, efter den Saggivnes Hustrues Forflaring, at der den 21 Febr. s. A. var en heftig Trette imellem ham og hende, og at han om Natten, efterat de vare gangne til Sengs, og hun var falden i Søvn, havde grebet hende med begge Hænder om Halsen, og klemte saa fast, at hun neppe kunde drage sit Vej, hvorfor hun bragte hans Hænder fra Halsen, og sagde: Jeg troer, du vil kvæle mig, hvortil han svarede Nej. Siden efter faldt hun atter i Søvn, og da hun vaagnede, var hun skaaren i Halsen. Hun sølede til Saa-ret, og spurgte Arrestanten: "Hvad har du gjort ved mig?" hvorefter han tiltalede hende venligen, og derefter truede med at sænke sig; men hun holdt paa ham, og han lagde sig ned igjen, hvorpaa adskillige af de sorte Vidner kom ind i Stuen. Hun er forresten 19 Aar gammel, har været gift med Arrestanten et Aar, havt eet Barn med ham, og har tilstaaet, at de have levet usorligeligen, og at der i den Henseende er Skyld paa hendes Side, da hun undertiden har været for hastig og overfuset Manden for haardt. Endeligen har hun og

under

under Forhøret bedet, at intet Ondt maatte tilføjes Arrestanten.

De førte Vidner have i det Væsentlige stadfæstet denne Arrestantens Hustrues Forklaring; ogsaa har Deslinquenten tilstaaet Rigtigheden heraf, men tilføiet, at Gjerningen er skeet paa en Tid, da han var i urolige Griller over hans og Kones Uforligelighed, samt den Sidstes arrige Sind. Fremdeles har han anført, at han strax fortrød Gjerningen, og kaldte paa Pigen for at faae Lys tændt og Folk sammenkaldte. End videre har Arrestanten under Forhøret forklaret, at hans Kone ofte forhen har brugt uanstændige og ubesindige Udladelser imod ham, hvilket af nogle Vidner bekræftes, ligesom han ogsaa har tilstaaet, i saadan Anledning tvende Gange at have givet hende nogle Hug. Endeligen har han ogsaa paaberaabt sig, at hans Kones flette Forhold imod ham har foraarsaget, at han er bleven beladt med et stærkt Slag, hvilket hans Moder har stadfæstet, ligesom han og ved Landstinget har erklæret, at han af Forbittrelse over Konens Forhold var forvirret i Sindet, da han fuldførte Gjerningen.

Bedkommende Districts-Chirurgus har bevidnet, at det Døds Givers Datter tilføiede Saar var halvtredie Tomme langt, tvertigjennem Struben, saa at Lustrøret, efter Anseende, var over Halvdelen skaaret igjennem, men Kniven havde heldigviis ikke truffet noget af

af de store Blodkar eller nogen af de store Nerver paa Halsen.

Præstens Attest bevidnede, at han i sin Embeds-
tid ikke har erfaret Noget, som kunde være at udsætte
paa Arrestantens Forhold saavel før, som under Egte-
skabet, men at hans flette Udseende, efterat han var
bleven gift, tydeligen har røbet et Slags indvortes
Græmmelse.

Efterat denne Sag med alle sine Omstændigheder,
samt Højesterets gjorte Indstilling, har været Kongen
foredraget, har Hans Majest. ved Rescript af 19 d. M.
til Amtmanden over Amtvorskov og Corsøer Amtet for-
mildet ovennævnte Højesterets-Dom saaledes, at Delin-
quenten maa henaades paa Livet, imod at hensættes til
Tugthuus-Arbejde paa Livstid, og dette fornemmeligen
paa følgende Grunde:

- 1) at der har været flet Forligelse imellem ham og hans
Hustru, saavel efter hendes Tilstaaelse, som Vid-
nernes Forklaring;
- 2) fordi Drabet ej er kommet til Virkelighed;
- 3) fordi Arrestanten, ved Gjerningens Udøvelse, var
hensalden til Tungtsindighed;
- 4) fordi Præste-Attesten taler til hans Fordeel; og
- 5) paa Grund af hendes nedlagte Forbøn, der maa
antages at være Virkning af hendes Overbeviisning
om foregaaende flet Opsørsel imod ham.

Blandede Efterretninger.

Med kongelig Tilladelse af 8 Dec. f. A. er Overt-Fabriqueur Bussff fra indeværende Aars Begyndelse entlediget fra sine ved det militaire Uld-Manufactur havte Forretninger, imod at beholde sin fulde Gage; hvilken hans Afgang er bevilget paa hans derom anden Gang indgivne Ansøgning. Allerede for et Aar siden søgte han den første Gang; men man overtalede ham til at vedblive Embedet endnu nogen Tid, formedelst hans Rettskaffenhed og Kundskab i Fabrik-Væsenet. I Betragtning af hans høje Alderdom og dermed forbundne Svaghed, samt den Nytte han, i mange Aar ved denne Fabrik har stiftet, blev ham forundt hans fulde Gage som Pension.

At Tiende-Afgivten, hævet paa Ageren i Straaet, er trykkende, ej alene formedelst den Foring og Gjødse, som Tiende-Yderen derved savner, men og formedelst det Ophold i Indhøstningen, som Tællingen forvolder ham, og hvorved ofte, især i ustadigt Vejrsligt, den belejlige Tid gaaer forloren: dette, der saa øjensynligen hindrer Landmandens Flid og Agerdyrkingens Fremme, har længe været erkjendt, uden at derpaa er raadet Bod, førend Kongen, i Tillid til Undersaatternes Hengivenhed for ham og Fædrelandet, under 18 Marts 1796 udstedte en Indbydelse til at indgaae mindelige Foreninger om Tienden, saa at samme fastsættes til en bestandig aarlig Afgift, under de Bestem-

melser,

møller, som nysnævnte Indbydelse udsørligen indeholder. I Følge heraf ere fra den kongelige Indbydelses Dato til 1797 Aars Udgang sluttede, og af Hs. Majest. gratis confirmerede, 73 saadanne mindelige Foreninger, hvilke dels hele Sogne, dels enkelte Tiende-Ødere, have indgaaet med Tiendetagerne. Fædrenelandets sande Venner ville uden tvivl heraf med Glæde kunne seje, hvor fordeelagtigen Udfaldet af den kongelige Indbydelse svarer til sammes velgjørende Hensigt.

Patronerne for Roeskilde adelige Jomfruekloster have til Cancelliet indberettet, at endskjønt Priorinden, som strax efter Stiftelsens Oprettelse nød aarligen 80 Rdlr., nu erholder 320 Rdlrs. Hebung, og Couventualindernes Antal er fra 18 steget til 21, ligesom deres Hebung fra 40 Rdlr. aarligen til 160 Rdlr. for hver (hvilken Forøgelse af Jomfruernes Antal og deres Pensioner Fundatsen selv har tilladt, naar Klosterets Indkomster formeredes, og Patronerne fandt det for godt): saa vare dog Stiftelsens Capitaler (Jordegodset og Tienderne uberegnet), hvilke Aar 1720 bestode af 55,830 Rdlr. 48 ß , og Aar 1782 af 171,610 Rdlr. 91 ß , sidstafvigte 30 Jun. vorede til 220,297 Rdlr. 31 $\frac{1}{2}$ ß , foruden Jordegods, Tiende og en Actie i det asiatiske Compagnie.

Paa Grund heraf, have bemældte Patroner foreslaaet, at den forøgede aarlige Indtægt maatte, som
meest

meest overeensstemmende med Giverindernes godgjørendes Hensigt, anvendes saaledes:

- 1) at 1400 Rdlr. af de oplæggende Revenuer aarligen uddeles iblandt de 18 ældste expectiverede Conventualinder, nemlig til de 8 ældste 100 Rdlr., og til hver af de 10 paafølgende 60 Rdlr.;
- 2) at det ved uforudseete ulykkelige Hændelser maa staae Klosterets Patroner frit for, heri at gjøre Forandring.
- 3) at disse Pensioner tage deres Begyndelse til førstkommande 11 Junii; og
- 4) Patronerne bemyndiges til, i de offentlige Tidender at indkalde alle de expectiverede Gomsruer til indem næste Marts Maanedes Udgang at indsende verificerede Gjenparter af deres Indskrivnings-Beviser og Døbe-Attester, og om nogle af disse udeblive, de da forbigaaes første Gang med den dem tillæggende Hebung; og om de skulde udeblive med Anmeldelse i to Aar efter hinanden, de da udskrives af Klosterets Protocol, og ansees, som om de ikke mere henhørte til Klosteret.

Ved Rescript til Klosterets Patroner af 5 Jan. d. A. har Kongen bifaldet deres Forslag til det ommældte Antal Gomsruers Forsørgelse udenfor Klosteret; dog, hvis nogen Forandring i denne Bestemmelse med Tiden maatte vorde nødvendig, skal samme indberettes til Kongen.

Maa indkommen Ansøgning fra Agent Henriques i Kjøbenhavn for hans Søn Samuel Frederik Henriques, at denne, som ved Examen har erholdt første Character af det Chirurgiske Academie, maa, uagtet han er af den jødiske Menighed, forfremmes til Embed i Staten, har Kongen under 17 d. M. resolveret, at det ej skal være bemældte S. F. Henriques til Hinder i hans Befordring, at han er Jøde.

Sognepræsten for Aale og Tørring Menigheder i Aarshuus Stift, Hr. Jochum Steen Monrad, har, formedelst 63 Aars Alder, og dermed forbundne Skrøbelighed, ansøgt om Tilladelse, at fratræde Embedet, hvilken Resignation under 24 Jan. er bevilget, imod at han, naar Raadsensaaret er til Ende, nyder af Embedet, saalænge han lever, en aarlig Pension af 170 Rdlr. uden Affortning.

Under 25 Jan. er udstedt kongelig Confirmation paa et den 19 f. M. af Kobbersmed Lorenz Herrig i Kjøbenhavn oprettet Testament, hvorved han, foruden endeel private Donationer, har skjenket følgende Summer til offentlig Brug:

Til Frederiks tydske Kirke paa Christianshavn	4000 Rdlr.
— St. Petri Kirkes Pleje-Commission	1000 —
— St. Petri Kirke " " " " " "	400 —
— det almindelige Hospital " " " " " "	200 —
— St. Hans's Hospital " " " " " "	500 —
— Garnisons-Kirkens tydske Fattiges-Anstalt	200 —

Og skalde endnu Noget af den Capital, han efterlader, blive tilbage, falder saadant til St. Hans's Hospital; til samme skal og falde det, som Testamentet bestemmer for nogle testatoriske Arvinger, dersom disse ej, efter lovlig Indkaldelse, træde sig. Paa Grund af de betydelige Summer, som ere skjenkede til offentlig Brug, er ovennævnte Confirmation gratis udfærdiget.

Den 26 Jan. d. N. er den ved det flensborgske Ryter-Regiment hidtil à la suite standne Cornet v. Lüttschau efter Ansøgning, formedelft Svaghed, i Naade dimitteret med Pension.

Cancelliet har modtaget en Forespørgsel om, hvoreledes Tiende-Foreninger i et Præstefalds Vacance bør behandles, naar Hovedsognet og Annexet ligge i forskellige Amter. I den Anledning er Amtmanden over Bordingborg og Tryggevelde Amter under 27 Jan. sidstleden tilskrevet, at begge Amtmænd, i hvis Amter Sognene ligge, bør behandle og trægle disse Foreninger.

I Kjøbenhavns 32 Mænds Forsamling er, istedet for den afdøde Vinhandler Lang, indtraadt Brygger Jørgen Wech.

Ledige Embeder.

Under det danske Cancellie: Prædikanthjælpsten ved det hertugdømmes Frue-Kloster i Kjøbenhavn, hvortil Magistraten foreslaaer; den visse Løn er 60 Rdlr.

Besør-

Befordringer.

Under det danske Cancellie: Den 2 Februar er Capellan pro persona for Liunge og Braaby Menigheder, Andreas Bryndum, confirmeret til Sognepræst for Næsby og Tyvelse Menigheder i Sjælands Stift; Cand. Theol. Niels Hansen Ranleff ligesaa til residerende Capellan for Brejninge og Kjettinge Menigheder i Laaland.

Under det tydske Cancellie: Den 26 d. M. er hidtil værende Herredsfoged F. C. Feldmann i Amtet Hadersleben bestilt til Raad i den gottorffske Oberret.

Under Departementet for de udenlandske Sager: Forhen værende Legationssecretair i Stockholm F. A. Ployen er beskiftet til Secretair i ovennævnte Departement.

Under Rentekammeret: Den 31 Jan. d. A. er Amtsforvalteren for Assens og Hindsgavls Amt, J. B. Cimber, allernaadigst forundt aabent Brev paa, som Landvæsens-Commissair i bemældte Amt, at have Kammerraad's Rang efter 7de Classes No. 2.

Under Admiralitetet: Ved Premier-Lieutenant Beckmans Afsted af Sø-Etaten, formedelst hans i Nr. 2 anmeldte Befordring, ere under 19 d. M. Second-Lieutenanterne J. P. Stibolt og J. v. Hemmert avancerede til Premier-Lieutenanter med Gage.

Af denne Tidende udgives ugentligen eet Nummer, der forsendes med de ridende Poster til Norge, de danske Provindser og Hertugdømmene.